

GEVRAAGD: BOUWPLAATSID

Borg veiligheid en verantwoordelijkheid
op de bouwplaats!

NOVEMBER 2022

Bouwen & Wonen

INHOUD

GEVRAAGD: DIGITAAL REGISTRATIE INSTRUMENT BOUWPLAATS (BOUWPLAATSID)	5
1. Doelstellingen BouwplaatsID	5
2. Aanleiding BouwplaatsID	5
3. Hoofdpijnen BouwplaatsID	6
3.1 Verbeteren van de veiligheid op de werkplek:	6
Waarom leidt BouwplaatsID tot een veilige werkplek?	7
3.2 Voorkomen schijnconstructies en illegale tewerkstelling:	7
Waarom leidt BouwplaatsID tot een eerlijke werkplek?	7
3.3 Versterken van de positie van werkenden:	9
Waarom leidt BouwplaatsID tot het versterken van de positie van de werkende?	9
3.4 Verminderen van de administratieve lasten van werkgevers:	9
Waarom leidt BouwplaatsID tot het verminderen van administratieve lasten van werkgevers?	9
BIJLAGE	10
Werken in de bouwsector	10
Verloop cao bouw & INFRA	10

*Onderhandelaar cao Bouw & Infra Hans Crombeen:
"Een eerlijke bouwplaats? BouwplaatsID!"*

GEVRAAGD: DIGITAAL REGISTRATIE INSTRUMENT BOUWPLAATS (BOUWPLAATSID)

SPECIAAL WETGEVEND INSTRUMENT OM VEILIGHEID EN VERANTWOORDELIJKHEID OP BOUWPLAATSEN TE BORGEN!

De noodzaak tot digitalisering van bouwplaats-registratie is al jaren actueel. Dit blijkt uit het feit dat er reeds in 2015 een cao afspraak gemaakt is om een instrument daartoe te ontwikkelen (genaamd BouwplaatsID) en te implementeren op de Nederlandse bouwplaatsen. Nadat eerder duidelijk werd dat het algemeen verbindend verklaren van een dergelijke cao bepaling (benodigd om het systeem op de hele bouwplaats van toepassing te laten zijn) op juridische moeilijkheden zou kunnen stuiten, is het spoor dat nu voorligt het ontwikkelen van een wettelijke basis.

1. DOELSTELLINGEN BOUWPLAATSID

Met een instrument waarmee digitaal de registratie plaatsvindt van de ‘tijdelijke mobiele bouwplaats’¹⁾ en de hoofdaannemer(s), in combinatie met (real time) registratie van de op de werkplek aanwezige onderaannemers, ZZP'ers en alle werkenden die zij meenemen – BouwplaatsID – wordt beoogd de bouwplaats transparant te maken. BouwplaatsID heeft tot doel:

- *verbeteren* van de veiligheid op de werkplek;
- *voorkomen* schijnconstructies en illegale tewerkstelling (en daarmee oneerlijke concurrentie tussen bedrijven en werkenden): een eerlijke werkplek;
- *versterken* van de positie van de werkenden op de bouwplaats;
- *beperken* van de administratieve lasten van de werkgevers.

2. AANLEIDING BOUWPLAATSID

Een hedendaagse bouwplaats, waarbij uitbesteden de norm is²⁾ (tussen de 40 - 50% van al het werk gedurende een bouwproject wordt uitbesteed), is een onoverzichtelijke werkplek met een veelvoud aan activiteiten en werkenden op de ene dag, en een compleet andere samenstelling van activiteiten van werkenden op een andere dag. Daardoor is het nagenoeg onmogelijk voor de hoofdaannemer en zijn onderaannemers om overzicht te houden op alle activiteiten en werkenden, wat onwenselijke en onveilige situaties met zich meebrengt. Ook kunnen malafide partijen zich eenvoudig verschuilen achter de onoverzichtelijkheid en het tijdelijke karakter van de bouwplaats en daardoor misbruik maken van de situatie; met schijnconstructies (illegale tewerkstelling werknemers³⁾, WML en/of cao-ontduiking, of ontduiking Arbeidstijdenwet (ATW) en/of andere cao-afspraken) als gevolg.

1) Richtlijn 52/97/EEG

2) Zie bijvoorbeeld: Study supporting the Monitoring of the Posting of Workers Directive 2018/957/EU and of the Enforcement Directive 2014/67/EU - Inception meeting 17th March 2022 (Ecorys, WMP consult, Spark, KU Leuven) en <https://www.beleidsonderzoekers.nl/portfolio-item/verschijningsvormen-van-uitbesteding/>

3) Zie Cobouw artikel 23-12-2021 Toename zwartwerk in de bouw

Het belang van de introductie van een digitaal instrument blijkt uit de ontwikkelingen van de afgelopen jaren binnen de sector. De sporen van de kredietcrisis v.a. 2008 zijn tot op de dag van vandaag voelbaar. Zo heeft deze crisis onder andere geleid tot flexibilisering van de arbeidsmarkt en van de sector (*zie bijlage, blz. 10*). Het aantal uitzendkrachten, ZZP'ers en kleine ondernemingen, dat in onderaanneming arbeid (doen) verricht(en), is gestegen. Ook de inzet van buitenlandse bedrijven en werknemers is gestegen. Nu de economie weer aantrekt en er een grote opgave ligt vanuit de Energietransitie en de woningmarkt, is er sprake van een tekort aan vakmensen. Hierdoor stijgt de werkdruk binnen de sector.

Uitzendkrachten, ZZP'ers en buitenlandse werknemers hebben volgens de Nederlandse Arbeidsinspectie vaker een arbeidsongeval. De Arbeidsinspectie voert inspecties uit aan de hand van de Arboret, maar signaleert dat deze wet niet in alles voorziet: zij constateert al jaren dat de onoverzichtelijkheid van de bouwplaats leidt tot onveilige situaties en dat het moeilijk vaststellen is wie voor wie werkt?⁴⁾ De dienst zet in op een groter verantwoordelijkheidsbesef bij opdrachtgevers. Maar wanneer deze partijen voornamelijk kiezen voor 'de laagste prijs' creëren zij een perverse prikkel⁵⁾ waarbij kwaliteit en veiligheid in het geding komen ten koste van de werkenden op de bouwplaats. Als gevolg hiervan is de bouwsector één van de sectoren met een hoog aantal arbeidsongevallen, komt eerlijk werk in het geding en is de positie van werkenden op de bouwplaats aanzienlijk verzwakt.

Met de invoering van de Wet Aanpak Schijnconstructies (WAS) en de programma's vanuit de Arbeidsinspectie⁶⁾ zijn en worden stappen gezet om te komen tot veilig en eerlijk werk in de bouwsector. Vanuit de aard van de sector en de risicoverhogende factoren die zich hier voordoen zijn echter extra maatregelen nodig om volledig gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden die de WAS biedt. Door middel van digitale registratie van alle partijen op de bouwplaats (bedrijven en alle werkenden), en registratie van de onderlinge samenhang, met andere woorden door de keten in beeld te brengen, wordt een aantal risicoverhogende factoren preventief ondervangen dan wel wordt beter in beeld gebracht wat de feitelijke situatie is of is geweest, bijvoorbeeld op het moment dat het bouwtraject al is afgerond.

3. HOOFDLIJNEN BOUWPLAATSID

3.1 VERBETEREN VAN DE VEILIGHEID OP DE WERKPLEK:

De lange keten van onderaanneming en uitbesteding vergroot de risico's. Zo blijkt ook uit het recente rapport 'Van driehoek naar ruit: Onderzoek naar de veiligheid en arbeidsomstandigheden tijdens de bouw van de Corbulotunnel'. Veiligheid begint bij voldoende kennis wie er op de bouwplaats aanwezig is. Ook voor de bewijspositie van de werknemers achteraf, nu arbeidsongevallen vaak niet worden gemeld bij de Arbeidsinspectie.⁷⁾

4) Zie bijvoorbeeld het jaarplan 2019 - 2022 van de Arbeidsinspectie p. 20: "Schijnzelfstandigheid komt vooral voor in sectoren als bouw, (...). Schijnzelfstandigheid werkt een oneerlijk speelveld in de hand en brengt gezond en veilig werk in een neerwaartse spiraal. Dat blijkt onder meer uit het feit dat arbeidsongelukken relatief vaak voorkomen bij flexibele werknemers, zoals uitzendkrachten en zzp'ers. (...) Bij schijnzelfstandigheid wordt juist die gezagsverhouding troebel (gemaakt), waardoor onduidelijk is welk deel van de reguliere arbeidsvoorwaarden wel of niet van toepassing zijn. Een meerderheid van de inspecteurs die zzp'ers aantreft in de risicosectoren (zoals de bouw of de schoonmaak), vermoedt dat zzp'ers onder gezag werken. In meer dan de helft van de zzp-inspecties is de gezagsrelatie tussen "opdrachtgever" en "zzp'er" onduidelijk.

5) Nederland heeft nog altijd niet ILO 94, art 2 geïmplementeerd dat uitgaat bij aanbestedingen van de beste cao. Hoewel extreem lage biedingen bij het aanbestedingsproces worden uitgesloten, is het nog altijd mogelijk te kiezen voor het laagste bod, i.p.v. te kiezen voor investeringen in een eerlijke (beste cao) en veilige bouwplaats.

6) <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/jaarplan-2022/programmas-in-2022/programma-bouw-en-infrastructuur-in-2022> De stelregel 'Je werkt veilig of je werkt niet' moet uiteindelijk een vanzelfsprekende zijn: van opdrachtgever tot aan arbeider op de bouwplaats.

7) <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/04/29/pavel-was-nooit-meer-hetzelfde-a4119006>

WAAROM LEIDT BOUWPLAATSID TOT EEN VEILIGE WERKPLEK?

- Met BouwplaatsID wordt niet alleen in beeld gebracht welke bedrijven en werkenden op de bouwplaats zijn, ook wordt in beeld gebracht in welke relatie zij tot elkaar staan. Daarnaast heeft de werkende toegang tot zijn data, en behoudt deze ook. En hij kan zelf wijzigingen doorvoeren.
- BouwplaatsID zorgt ervoor dat helder is wie zich op welk moment op de bouwplaats bevindt, zodat voldaan kan worden aan de eis uit Artikel 2.26. Arbobesluit: Algemene uitgangspunten inzake veiligheid en gezondheid bij het ontwerpen van een bouwwerk.
- Als het gaat om arbeidsmigranten is vaak al niet geregistreerd waar zij gehuisvest zijn, laat staan dat geregistreerd is waar de tijdelijke werkplek is. De meldplicht op grond van de detacheringsrichtlijn (betreft slechts een gedeelte van de arbeidsmigranten) kent een duidelijke ondermelding.
- Door kennis over wettelijke of sectorale veiligheidscertificaten bij de werkenden op de bouwplaats, zoals de veiligheidscertificaten voor kraanmachinisten via Stichting TCVT. Via deze pas (die overigens geen gegevensdrager is, maar verbinding maakt met andere systemen) wordt informatie gekregen over de aanwezigheid van de vereiste veiligheidscertificaten. Dit wordt preventief, dus vooraf, gecontroleerd.

3.2 VOORKOMEN SCHIJNCONSTRUCTIES EN ILLEGALE TEWERKSTELLING:

Het feit dat de werkzaamheden op bouwplaatsen door een steeds complexere keten van bedrijven en zelfstandigen worden uitgevoerd, heeft ook gevolgen voor eerlijk werk. Al in 2014 signaleerde de Nederlandse Arbeidsinspectie dat werkgevers, bewust of onbewust, met schijnconstructies kosten ontlopen en handhaving en opsporing bemoeilijken. Voor 2018 meldt de dienst dat onderbetaling en schijnzelfstandigheid risico's blijven voor de sector. Om eerlijk en veilig werk te bevorderen zijn in Nederland verschillende wetten ingevoerd. Met de invoering van de Wet Aanpak Schijnconstructies (WAS) worden diverse maatregelen geïntroduceerd ter voorkoming van oneerlijke concurrentie en ter bescherming van werknemers tegen uitbuiting. Eén van de middelen die de WAS inzet is het uitbreiden van de ketenaansprakelijkheid met als doel dat opdrachtgevers en (onder)aannemers verantwoordelijk zijn voor bonafide ketens. In de praktijk betekent dit voor bedrijven in de Bouw & Infra dat ze zich van steeds complexere ketens dienen te vergewissen (dat er geen misstanden plaatsvinden). Dit dient te gebeuren zoals voorgeschreven in diverse wetten (onder andere WML, WAV, WAS, Wka, Waadi en Wagweu).⁸⁾

De complexiteit van de bouwsector⁹⁾ maakt dat aanvullende maatregelen nodig zijn om volop te kunnen profiteren van de werking van WML, WAV, Wka, WAS, WAADI en Wagweu.

WAAROM LEIDT BOUWPLAATSID TOT EEN EERLIJKE WERKPLEK?

- Schijnconstructies dan wel illegale tewerkstellingen worden lastiger op het moment dat de bouwplaats in beeld is gebracht voorafgaande aan het verrichten van de bouwwerkzaamheden. Door goede registratie vooraf en check aan de poort neemt het risico op malafide praktijken af.
- BouwplaatsID draagt bij aan de bestrijding van zwart werk en het ontduiken van belasting en sociale premies. De Belastingdienst en andere overheidsinstanties hebben daar een belang bij.
- BouwplaatsID draagt bij aan het inzichtelijk maken van ingewikkelde arbeidsrelaties. De Nederlandse Arbeidsinspectie heeft hier ook belang bij.

⁸⁾ WML: Wet minimumloon; WAV: Wet arbeid vreemdelingen; Wka: Wet ketenaansprakelijkheid; Waadi: Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs; Wagweu: Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde medewerkers in Europa.

⁹⁾ Bedoeld als in richtlijn 52/97/EEG

3.3 VERSTERKEN VAN DE POSITIE VAN WERKENDEN:

De preventieve werking die uitgaat van BouwplaatsID draagt bij aan een eerlijker en veiliger bouwplaats. Oneerlijke concurrentie tussen bedrijven en medewerkers wordt voorkomen en daarmee wordt de positie van de (legitiem) werkende op de bouwplaats versterkt.

Het instrument BouwplaatsID geeft de werkende een rol om ervoor te zorgen dat zijn data en gegevens m.b.t. benodigde certificaten en diploma's) correct in het systeem staan. Hij is zelf verantwoordelijk voor de verificatie en goedkeuring van een correcte gegevensinvoer, houdt toegang tot deze data¹⁰⁾ en kan deze gegevens ook wijzigen.

WAAROM LEIDT BOUWPLAATSID TOT HET VERSTERKEN VAN DE POSITIE VAN DE WERKENDE?

- BouwplaatsID geeft de werkende een tool in handen waarmee hij/zij een volledig digitaal overzicht heeft van zijn/haar arbeidsverleden op de Nederlandse bouwplaatsen (gestaafd door het systeem).
- BouwplaatsID geeft de werkende een beter inzicht in de eigen juridische positie t.o.v. de werkgever/opdrachtgever.
- BouwplaatsID maakt de werkende van lijdend voorwerp tot een actieve speler in het proces (waardoor er ook meer bewustzijn is, en informatie over rechten en plichten beter landt).
- BouwplaatsID zorgt bij eventuele nalevingszaken achteraf (wat we uiteraard proberen te voorkomen met een goede preventieve controle) dat de werkende (en/of zijn vertegenwoordiger(s)) sneller een sterke zaak kan bouwen. Dus het toegang tot recht wordt hiermee voor de werkende verbeterd.

3.4 VERMINDEREN VAN DE ADMINISTRatieve LASTEN VAN WERKGEVERS:

Bij de ontwikkeling van BouwplaatsID door werkgevers en werknemers samen, heeft mede voorop gestaan dat de introductie van het instrument niet mag leiden tot meer administratieve lasten voor werkgevers, maar juist tot minder administratieve lasten.

WAAROM LEIDT BOUWPLAATSID TOT HET VERMINDEREN VAN ADMINISTRatieve LASTEN VAN WERKGEVERS?

- Digitale registratie is in het belang van werkgevers en hun onderaannemers die hierdoor te maken krijgen met slechts één instrument. Dit is een belangrijke eis vanuit MKB bedrijven (onderaannemers), die nu te maken hebben met meerdere commerciële systemen¹¹⁾ waar zij hun gegevens moeten aanmelden. De systemen verschillen per bouwplaats en per aanbieder, waardoor registratie tijdrovend is en inefficiënt. Ook de veiligheid van hun data is niet altijd controleerbaar.
- Digitale registratie leidt ertoe dat de wettelijke verplichtingen (vergewisplicht) vanuit veilig en eerlijk werken op een eenvoudige (maar sluitende) manier automatisch worden uitgevoerd.
- Digitale registratie zorgt ervoor dat de data van de medewerkers die het bouwwerk betreden, worden gecontroleerd bij het betreden van de bouwplaats. Daardoor kan de verantwoordelijke persoon op een bouwplaats zich bezig houden met de voortgang van het bouwwerk i.p.v. het checken van ieder individu dat de bouwplaats betreedt.

¹⁰⁾ Pas slaat zelf geen data op.

¹¹⁾ Er zijn verschillende commerciële systemen op de markt waar grote bouwbedrijven mee werken. Geen van deze systemen hebben echter dezelfde doelstellingen als BouwplaatsID. En ook niet iedere werkende op de bouwplaats beschikt over een pas; de hoofdaannemer kan deze keuze vrij maken.

BIJLAGE

WERKEN IN DE BOUWSECTOR

KERNCIJFERS BOUW & INFRA

- Totale flexibele schil is het grootst bij de bouwsector (CBS)
- Behalve bij de Bouw & Infra, zien we ook bij de Afbouw en de Schilders een grote flexibele schil. Rond of boven de 50%.

Aantal werknemers onder de cao Bouw & Infra	115.265 *
Aantal uitzendkrachten in de Bouw & Infra	**
Aantal zzp'ers	141.732 ***
Aantal arbeidsmigranten	120.000 ****

* Maart 2022

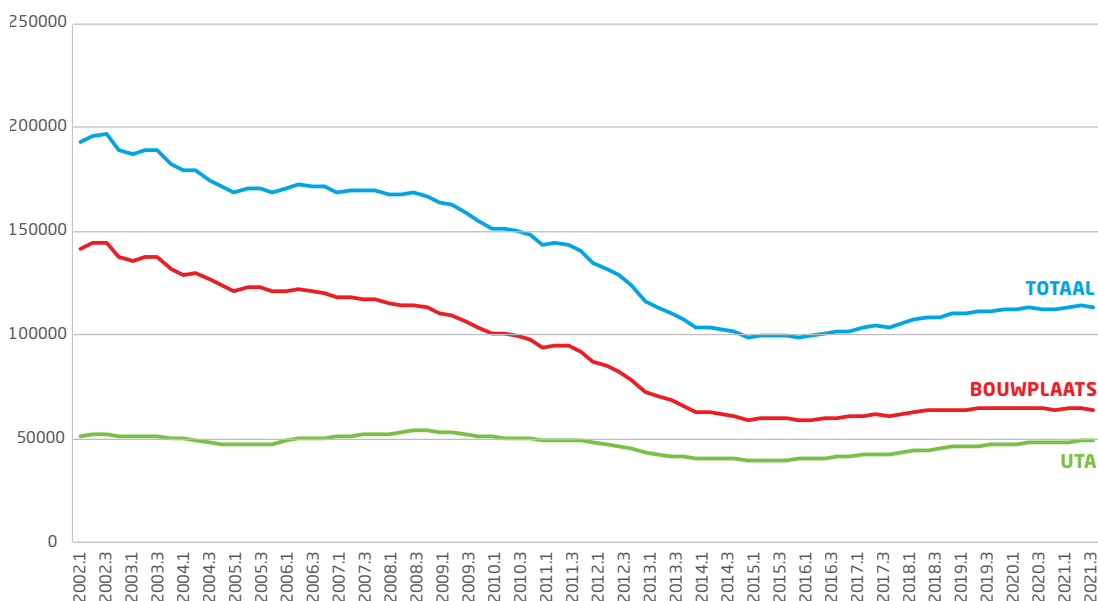
** Goede registratie uitzendkrachten in de Bouw & Infra ontbreekt. Geldt voor NL uitzendkrachten en arbeidsmigranten. Hoger percentage dan 5% (EIB, CBS).

*** Jaargegevens 2020 CBS (gww, b&u , overige gespecialiseerde aannemerij)

**** Schatting directeur Bouwpas . Goede registratie ontbreekt. Registratie in Migrantenmonitor evident te laag (2018: 29.800).

VERLOOP CAO BOUW & INFRA

AANTAL WERKNEMERS NAAR CAO

- Productie is niet gedaald, eerder gestegen.
- Maar: aantal werknemers onder de cao is blijvend afgenomen sinds de financiële crisis.
- Richting de 200.000 werknemers in 2002, 115.000 werknemers begin 2022.

Groep met de grootste daling betreft de bouwplaatswerknemers. Vervangen door flexkrachten en veel bouwplaatswerknemers zijn niet teruggekeerd in de sector.

UITGAVE: FNV
REDACTIE: AFDELING COMMUNICATIE & MARKETING FNV
BEELD: © LILY LANGE, © MARTIN DE BOUTER
OPMAAK: STUDIO FNV
DRUK: REPRO FNV

2201071

FNV.NL/BOUWEN-WONEN